

Streszczenie rozprawy doktorskiej:

Skład i organizacja władz miejskich Pilzna do 1772 roku.

Celem pracy doktorskiej jest przedstawienie specyfiki instytucji rady oraz ławy a także praktyki urzędowej tychże organów samorządu miejskiego. Ramy chronologiczne pracy obejmują okres od historycznych początków miasta i pierwszych wzmianek o wymienionych urzędach i urzędnikach do 1772 roku, kiedy to po I rozbiórce Rzeczypospolitej i zajęciu miasta przez Austriaków nastąpiła zmiana w organizacji władz miejskich, a liczbę rajców zmniejszono do czterech.

Do opracowania zaprezentowanego tematu niezbędne były wszechstronne studia nad strukturami samorządów w dawnych gminach miejskich. Na bazę źródłową składają się zarówno źródła rękopiśmienne jak i drukowane. W pierwszej grupie znalazły się księgi radzieckie, ławnicze oraz podwójcińsko-ławnicze. Stały się one elementem najistotniejszym przy eksplorowaniu składu i organizacji władz miejskich prezentowanego ośrodka. Ponadto, wielce przydatne okazały się księgi metrykalne, pozwalające usystematyzować koligacje rodzinne w obrębie pilzneńskiej elity władzy. Drugi zbiór źródeł tworzą źródła drukowane. Z tej grupy wyselekcjonowano kilka pozycji, skupiając się w celach porównawczych na pleszewskiej księdze radzieckiej, szamotulskiej księdze ławniczej oraz księgach miejskich nieodległego Wojnicza, których specyfika i sposób prowadzenia okazały się zbliżone do pilzneńskich ksiąg miejskich.

Rozprawa podzielona została na pięć rozdziałów. Rozdział I ma charakter wprowadzający. Dotyczy dziejów miasta w badanym okresie i został podzielony na sześć podrozdziałów. Scharakteryzowano w nim okres przedlokacyjny, lokację i początki wójtostwa, obszar lokowanego miasta, rzemiosło oraz handel, a także parafię z uwzględnieniem szpitala. Wspomniano także o konfliktach pomiędzy starostami a miastem, które szerzej omówiono już w artykule dotyczącym konfliktów Tarnowskich i Tarłów z Pilznem w XVI stuleciu.

W rozdziale II przedstawiono instytucję rady miejskiej, w tym wybory do rady i urząd burmistrza. Scharakteryzowano w nim także praktykę urzędową oraz skład osobowy samej

rady, z uwzględnieniem zawodów członków kolegium radzieckiego, złożonego głównie z rzemieślników.

Rozdział III został poświęcony ławie miejskiej. Analogicznie do rozdziału poprzedzającego omówiono w nim praktykę urzędową oraz dokonano analizy prozopograficznej składu osobowego ławy. Natomiast w rozdziale IV skoncentrowano się na kancelarii miejskiej oraz pozostałych urzędach (m.in. instygatora) i służbach miejskich (kat, stróż miejski, straż nocna, rurmistrz, sługa miejski).

W ostatnim, V rozdziale analizie poddano związki i koligacje rodzinne w kręgu elity władzy. Przedstawiono w nim rodziny, które przez jedno lub kilka pokoleń utrzymywały się we władzach miejskich a także związki rodzinne pomiędzy nimi. Podjęto także próbę ustalenia stanu majątkowego członków rady i ławy. Nie sposób jednak z uwagi na szczupłość źródeł i ograniczoną liczbę testamentów przedstawić kompletną kondycję majątkową mieszczan. Jednakże udało się potwierdzić majątek nieruchomy i ruchomy będący własnością niektórych mieszczan XV-XVII wiecznego Pilzna, w tym przede wszystkim domy, ogrody, kamienice oraz „folwarki” podmiejskie, a także sumy pieniędzy i sprzęty domowe.

Uzupełnienie rozprawy stanowią aneksy. Pierwszy z nich (I) to spis urzędników miasta Pilzna od XIV do XVIII stulecia. W spisie tym ujęto 498 urzędników: rajców, ławników, wójtów oraz pisarzy miejskich. Spis obejmuje szeroki zakres chronologiczny, ale występują w nim luki spowodowane licznymi brakami w materiale źródłowym. Pierwszym znanym następcą wójta Dobiesława wzmiankowanego w przywileju lokacyjnym był Mikołaj i to on z uwagi na najdawniejsze zachowane akta radzieckie otwiera spis urzędników miasta Pilzna pod rokiem 1377. Największą liczbę urzędników udało się zidentyfikować w drugiej połowie XV, w XVI i w pierwszej połowie XVII stulecia. Dla późniejszego okresu brak wystarczających źródeł, gdyż księgi miejskie nie zachowały się. Tu liczne luki starano się wypełnić informacjami pozyskanymi z pilzneńskich ksiąg metrykalnych, które zachowały się od 1669 roku. Aneks nr II zawiera zestawienie przyjętych do prawa miejskiego w XV w.. W Pilźnie prawo miejskie w okresie od 1470 roku do 1493 roku uzyskało łącznie 239 osób. W aneksie III ujęto tabelę cechmistrzów, wybrano osiem działających w Pilźnie cechów, które stanowiły istotny element porządku administracyjnego w mieście, reprezentując tzw. trzeci ordynek.

W niniejszej pracy starano się ustalić skład władz miejskich Pilzna od czasów najdawniejszych do 1772 roku. Wyróżniono pokaźną grupę urzędników stanowiących aparat administracyjny Pilzna między XIV a XVIII stuleciem. Nadto badania nad specyfiką

pilzneńskiego samorządu potwierdziły ugruntowane już tezy historyków zajmujących się elitami miejskimi o systematycznym zamykaniu się kręgów urzędniczych, czego konsekwencją było przechodzenie władzy z ojca na syna bądź w kręgu krewnych i powinowatych.

Praca powstała w ramach projektu nr 0087/NPRH3/H11/82/2014 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki *Urzednicy miejscy z ziem dawnej Rzeczypospolitej, Śląska i Pomorza w XIII-XVIII wieku*, realizowanego w latach 2014-2018.

Malwina Gypiek